

nemzetközi rendezését segítik elő. A nemzetközi rendezés lehetőségét is inkább az ipari államok egymás közötti versenye biztosítja, mint a szociálpolitikai egyesületek akciója. A szervezettebb munkásosztálytól hajtott államok ugyanis örömmel hozzájárulnak a nemzetközi rendezéshez, mert versenyképességüket biztosítja, ha a többi államok termelő ágazatai hasonló, tőlük tehernek talált kötelezettségeket vállalnak. A kezdeményezés dicsősége mindazonáltal a szociálpolitikai egyesületeké marad

GISSWEIN SÁNDOR

Keresztény szociális törekvések a társadalmi és gazdasági életben

Budapest, 1913, Stephaneum. 3–5.

Giesswein Sándor (1856–1923) pápai prelátus, győri kanonok, demokrata és keresztényszocialista politikus. Közel 20 éven keresztül volt országgyűlési képviselő, emellett író és társadalomtudós. A konzervatív Katolikus Néppárttal szemben az 1907-ben zászlót bontó Országos Keresztény Szocialista Párt vezetője, aki a magyar parlamentben a kisemberek érdekeit képviselte. Antimilitarista, 1910-ben a Magyar Békeegyesület elnöke. Támogatta a nők egyenjogúsítását, választójoguk megadását. 1916 és 1921 között a katolikus gondolkodás szellemi központjának számító Szent István Akadémia elnöke volt.

Szemelvényünk a budapesti egyetemen, 1910–1911 telén a keresztényszocializmus európai fejlődéséről tartott kurzusából készült kötete bevezetője. Giesswein a keresztény társadalomszervező elvek és társadalometika érvényesítésétől, a materiális szemléletet háttérbe szorító idealizmus megerősödésétől várta a szociális feszültségek enyhülését.

Sokan vannak még, akik midőn a szociális szót hallják vagy olvassák, mindig valami társadalom felforgató vagy vallásellenes mozgalomra gondolnak, dacára annak, hogy már etimológiáját tekintve is, a szociális szó (a latin socius társ-szóból képezve) tulajdonképpen épp azt jelenti, ami a valódi társadalmi kötelék és kapcsolat megteremtésére és megerősítésére szolgál. Ez a félnék aggodalom minden szociális mozgalomtól, miként Brooke Foss Westcott durhami anglikán püspök nagyon jól megjegyzi, onnan származik, hogy a szocializmus hitelét veszítette azáltal, hogy sok mindenféle túlcsapongó és forradalmi követelés társaságába szegődött, de nekünk arra kellene törekednünk, hogy e gyanús társaságtól megszabadítva, nemesebb célokra használjuk. Szocializmus tulajdonképpen az individualizmus ellentéte. Az individualizmus az emberiséget szoros kapcsolat nélküli, sőt egymással küszködő atomok egyvelegének tekinti, míg a szocializmus benne szerves egészet, életteljes

egységet lát, melyet az egymással kölcsönös viszonylatban álló és együttműködő tagok összessége alkot. Mégis hozzátehetjük, hogy az individualizmus, vagyis az egyéni érvényesülésre való törekvés és a szocializmus, vagyis a társadalmi kötelék szorossága, bármily ellentéteseknek látszassanak is, valójában egymást kiegészítő erők, melyeknek egyensúlyba és harmóniába kell helyezkedniük. S azért a kizárólagos individualizmus, vagyis anarchizmus épp oly felforgató és veszedelmet hozó, mint a kizárólagos szocializmus. Pl. a szociáldemokrácia elméletében, mert míg az előbbi a társadalmi rend és erkölcs felforgatásával az egyénnek, addig az utóbbi a tömegnek korlátlan zsarnokságára vezet és ellenségévé válik minden polgári és társadalmi szabadságnak. A világon még nem volt és nem is lesz oly erkölcsi hatalom, mely az egyén és társadalom közti harmóniát úgy meg tudta volna teremteni és fenntartani, mint a kereszténység és nevezetesen annak több ezeréves csodálatos erejű organizációja, a katolikus egyház. Innen van, hogy azt ellenségének tartja és ez oknál fogva támadja az individualizmus is és a szocializmus is. Az úgynevezett szocialisták épp úgy, mint az individualizmus bálványozója, a német bölcselet, Nietzsche, a legnagyobb dühvel rontanak a kereszténységre és különösen a katolikus egyházra, bár máskor megint Krisztusra, mint az első szocialistára hivatkoznak. Krisztus tanítása mindenesetre szociális irányzatú abban az értelemben, hogy a felebaráti szeretetet az ő nemes kötelességeivel addig nem gyanított püdesztálra emelte, de emellett a legnemesebb értelemben vett individualizmust is hirdeti, midőn a legkisebbekben is az emberi lélek szabadságát és sérthetetlenségét emeli minden erkölcsi érték fölé. S azért a Krisztus egyháza nem mondható sem individualistának, sem szocialistának, hanem az mind a kettő együttvéve. A kereszténység individualizmusát, az egyéniség megbecsülésében, korlátozzák a keresztény szeretet és igazságosság parancsolatai és az ő szocializmusát korlátozza az emberi léleknek istenképősége és erkölcsi szabadsága. Ezt a harmóniát a keresztény individualizmus és szocializmus között a társadalmi és gazdasági életre alkalmazott és abba belevitt materialisztikus világnézet bontotta meg, amint az különösen Smith Ádám⁸ és Bentham⁹ nemzetgazdasági és bölcseleti elméletei szerint kialakult, félredobván és mellőzván minden erkölcsi értéket és egyedül csak az önző ösztönök haszonleső törekvéseit ismervén el társadalmi és gazdasági irányító erőnek. A történelmi materializmusnak tulajdonképpen ezek az elméletek voltak megteremtői, melynek irányelveit aztán Marx az egyén körzetéből a tömegekre vitte át. Ő az egyesek kezén levő tőke irgalmatlan és kíméletlen zsarnokságával szembehelyezte a tömeg zsarnoki hatalmát, amire Peabody nagyon jól jegyezte meg, hogy ez annyit jelent, mintha valaki az ördögöt Belzebubbal akarja kiűzni.

Az az erkölcsi és anyagi nyomorúság, melyet a materialisztikus gazdasági rendszer és a nem kevésbé materialisztikus szociáldemokrata propaganda magával hozott, váltotta ki erkölcsi érzékkel bíró lelkekből azt a törekvést, hogy a gazdasági és társadalmi életben a keresztény etikának, mint a társadalmi igazságosság alapjának,

8 Adam Smith (1723–1790): skót közgazdász, a liberalizmus közgazdasági szemléletének megalapozója.

9 Jeremy Bentham (1748–1832): liberális gondolkodó, az utilitarizmus megalapozója.

megint érvényt szerezzenek. Ezt a törekvést jelezzük röviden keresztény szociális akciónak, mások ezt az egész gazdasági és társadalmi rendszert keresztény szocializmusnak is szeretik nevezni, bár vannak megint, akik a szocializmus szót annyira kompromittáltként tartják, hogy még a keresztény jelző sem tudja őket vele kibékiteni. Azonban kár a szavakon nyargalni. Keresztény szociális mozgalomról mindenütt beszélnek, ahol van keresztény és szociális gondolkodás. Sőt azt mondhatjuk, a kettő tulajdonképpen egy és ugyanaz. A világtörténelem nem ismer erkölcsi hatalmat, mely annyira küzdött volna a társadalmi igazságtalanságok ellen, amint azt Krisztus egyháza kezdettől fogva tette. S nagyon érdemes dolog lesz az egyház szociális működését a századokon keresztül tudományos apparátussal végigkísérni, miként ezt a munkát egy olasz tudós már megkezdette. Midőn tehát az újabb idők történelmi materializmusával és rendszeres materialisztikus világnézetével szemben a gazdasági és társadalmi élet gyakorlati alkalmazásaiban egyházi részről egy fokozottabb szociális akció vette kezdetét, ez csak az egyház régi működésének hagyományos továbbfejlesztése és a modern idők követelményeihez való alkalmazása volt. Minden dolgot legjobban úgy értünk meg, ha azt a maga fejlődésében lépésről-lépésre kísérjük. Azért óhajtom a következő fejezetekben a keresztény szociális mozgalmat, vagy miként mások nevezik, a keresztényszocializmust történelmi evolúciójában fejtegetni és pedig nemcsak időszertint, hanem egyszersmind országok szerint való kialakulásában.

1.1.3. Szociálpolitika

1891. évi XIV. törvénycikk az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=89100014.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D33> (2018. 08. 31.)

Szentesítve: 1891. IV. 9. Kihirdetve: 1891. IV. 14.

I. FEJEZET

Általános határozatok

1. § A jelen törvényben megjelölt segélyezési célokra betegsegélyezési pénztárak szolgálnak.
2. § Betegsegélyző pénztárhoz kell tartozniok, nemre, korra és honpolgárságra való tekintet nélkül mindazoknak, a kik a magyar korona országai területén:
  - a) valamely az ipartörvény (1884:XVII. tc.) alá eső foglalkozásnál, ideértve még ugyanezen törvény 183. § d) és f) pontja alatt felsorolt vállalatokat is;